

nost. In končno je tragično samo Kermaunerjevo branje in pisanje, a ne zato, ker ne bi bilo priznано; sama empirija namreč odvzame človeku identiteto osebnosti, ko odprto, recimo tudi otročje in naivno prodira v delo in izpostavlja samega sebe za splošna, nekodificirana, vendar na lastni koži preverjena spoznanja. Tu se godi tragična žrtev intelekta in človekovega jaza. Vrh knjige »Besede in dogodek«, posvečen tej temi, predstavlja dva resnična slovenska trageda: Ivana Mraka kot čudaškega pisatelja tragedij, ki le v svojem lastnem tragičnem razpoloženju utemeljuje svoja dela, Tarasa Kermaunerja pa kot trageda svobodnega duha. Dve človeški priči te skušnje vsekakor nista izmišljeni dejstvi.

PESNJENJE, RAZUMNOST IN IZTREZNJENJE

(Ob pesniški zbirki Majde Kne: Popisovanje in rondo, Obzorja 1978)

Ko skušamo pravilno oceniti zbirko »Popisovanje in rondo« Majde Kne, lahko zagrešimo napako, da sodimo po splošnem vtisu brez poglobitve v takšno pesniško pisanje. Zbirka je sorodna toku poezije, ki je razbila preglednost notranjega sveta in ki uporablja jezik po lucidnih občutkih v poljubnih, šokantnih, večinoma s privajeno logiko nedoumnih asociacij, zato je razumevanje otežkočeno. Takšno metodo pesnjenja je uporabljal tudi proslavljeni T. S. Eliot, da bi predstavil pesniške imaginacije arhetipov človeške zavesti, zato se moramo brez ironije in z vnaprejšnjim spoštovanjem do dela vprašati, ali ni morda v vsakem modernem pesništvu skrita enaka ali posebna nadarjenost, ki jo utegnemo prezreti. Pri pojavih sodobne poezije smo že po slovenski tradiciji radikalno izpostavljeni vprašanju, kako vrednotiti. To je posebno zapleteno v času, ko človek in pesništvo ne slonita

na nobeni paraboli vrednosti in ko vsako verovanje v merilo kvalitete štejemo za osebno in samovoljno izmišljanje. Obenem so te pesniške pojave upravičile tudi ugledne in inteligentne osebnosti, katerih razlogi so razširjeni v javnem mnenju in pomenijo oporo mnogim literarnim nazorom. Kritiki se mora zato v stiski in negotovosti ravnati le še po spremenljivosti načinov poezije, se jim prilagajati in nezaupljivo sumničiti v vsako stalnejšo vrednoto svoje vesti ali sploh v podobo pesništva vseh kultur in pesnikov človeške civilizacije. Končno mu ne ostane nič drugega, kot da izpraša svojo inteligenco kolikor mogoče objektivno, to je v luči splošno človeškega ravnanja z njo, da bi prodrl v upravljanje z mislimi, občutki in razpoloženji tako »navadnih« kot pesniško navdihnenih ljudi.

Ni mogoče tajiti pomenskih odtenkov pesniških verzov. Pesnica pravi: »venec besed je kdove odkod hoteno najširši pomen, dotikanja zaradi množine določanja, suverenega nastopanja, igrice pomembnih znamenj so po sili zaokrožena fraza. Vrtovi nesmislov... nov trezen dan, mogoča je morda nekoliko temačna, nekoliko že znana pot s pravili«. (Majda Kne sama opušča velike začetnice.) To je popolnoma teoretičen zapis verovanja v igrivost jezika in se od teorije loči le po zapisani obliki in nekoliko večji intenzivnosti pomena. Takšnih odtenkov je v zbirki precej in se prepletajo z drugimi domisljicami in s pojavi neposredne odzivnosti, ki vlada očem v vsej bizarnosti materije. Pesničini živi pogledi obstanejo v melanholiji, ki vse figure, reflekse in misli razmeče v spontanosti tega temperamenta. Prav tu moramo vprašati človeško inteligenco, ali je ta odprta čutna impresivnost pesniška podoba sveta, saj avtorica in z njo vred bralec pomanjšuje človeško identiteto zgolj na čutne lovke v svetljenju dogodkov in stvari,

medtem ko ona sama oziroma jaz stoji v temi lastne nerazvidnosti ali se vsaj vzdržuje v utripa v svoji notranjosti. V skladu s citirano pesnično vero je svet razpuščen in nas ne obvezuje, da bi ga oblikovali v metaforo, »po sili zaokroženo frazo«, marveč asketsko čuvamo sebe v nedotaknjeni čistosti. Neprizadeto opazamo kaos in ga postavljamo na ogled, ne da bi svojo »deviškost« spustili vanj in ga razodeli, po pesniško razsvetlili njegov realni kozmos. V takšnem položaju izkusi kritik stanje zavesti, ga reflektira, a tudi konsekvantno izvede odrešujočo pot iz tega stanja v vzgibe osveščanja. To je »morda nekoliko temačna, nekoliko že znana pot s pravili«, za katero nam je potreben »nov, trezen dan«.

Namesto igrivosti z besedami in pojavi predpostavimo, da so misli, občutki in razpoloženja volje tako dejanske kot stvari. Ta predpostavka ni izmišljena, marveč ji priznavamo realnost v opazovanju duševnega doživljanja. Priznavanje stvarnosti notranjega sveta pa je enostransko če je ta dejanskost povsem zase in vase zazrta, torej brez zveze s stvarmi; bila bi fantastična domislica brez pomena za ljudi ali svet in se ne bi mogli z njo nikjer in nikoli znajti v življenju, tudi v notranjem svetu ne. Zato moramo priznati naslednje dejstvo, da so dogodki v zunanjem, materialnem svetu tudi povezujoči doživljaji v notranjosti. Kolikor se vzdržujemo po lastni volji izbranih spekulacij in si točno, pravilno izmišljamo slike dogodkov, kot se godijo ali morejo goditi zunaj nas, delujejo v nas notranje misli sveta ter puščajo v naših občutkih in slutnjah svoje dejanske vtise. Ko spajamo tokove sveta v slike brez svojevoljnega spreminjanja, postajamo gibki in prodornejši opazovalci prirodne notranje zveze sebe in sveta. Doživljamo to, kar premika stvari v njih samih, in ko metaforiramo ta pojav s silo svoje

notranjosti, smo realni pesniki. Poetičnost in njena metaforična imaginativnost sta prepričljivi resnici, ko sta izpovedani v *skrbi* o življenju in stvareh, s to skrbnostjo pa oblikujemo svoj notranji odsev sveta v sodbo svoje preteklosti in v upanje ali brezup, v preroško slutnjo svoje prihodnosti, kar je kratko malo naša intima usoda v svetu, s katero razpolagamo po svobodnem preudarku svoje sedanosti.

Pesniško ustvarjanje pa je poleg te prosojne stvarnosti inteligence in senzibilnosti tudi delo na podobnih, parabolah imaginativne zavesti in posluh zanje. To se pravi, da je v svojih možnostih celovitejša od teoretičnega mišljenja, saj s svojo intuicijo tudi v mišljenju zabeleži in gradi njegove paradigme. Toda ustvarjali bi izkrivljene like človeške notranje stvarnosti, ako zanemarjamo skrb do usode svoje intime v zunanjem in notranjem svetu. V tej indolenci bi ustvarjali vase zaprte vizije, ki veljajo bolj ali manj le posameznim ustvarjalcem; bile bi atomi, ki bi bralcu le komaj dovolili uganiti silo in snov, ki jo sestavljajo.

Podobna indolenca, ki je značilna za vso moderno poezijo, je tudi pesniški izraz Majde Kne v njenem »Popisovanju in rondoju«. V svoji malomarnosti so moderni pesniki črtali iz poezije vse njene temeljne prvine in jo poistovetili s proznim traktatom svojih senzacij (čutenj). Ne moremo reči, da so brez vsake vsebine, kajti jezik sam po naravi ni brezpomenska igra glasov. Oni to materijo jezika samo premetavajo po bistrournih prebliskih, ustvarjajo pa je ne. V jeziku dejansko sodelujejo brez svojega subjekta, zgolj z mehanizmom svoje čutnosti, zato ga puščajo v stanju profanosti in včasih nekoliko intenzivnejše, a še vedno suhe intelektualne teoretičnosti. Vse to kliče k silovitemu iztrezenjenju notranje realnosti, kreativnega duha, ki naj jeziku ponovno podeli kvaliteto parafraze člo-

veške imaginativne in navdihujoče se zavesti. Tako bi lahko jezik spet postal komunikativna podoba človeka, ki pre-sega poigravajočo se in vase zazrto individualnost.

Ko to vero v poezijo izpovedujem v oceni posameznega literarnega dela in splošnega toka zavesti, v kateri se pesništvo nahaja, se izpostavljam ugovoru, češ da so to osebne projekcije lastnih afinitet do literarne tradicije. Ta ugovor je sprejemljiv, ker spoštujem tok poezije od njenih začetkov do danes in do naporov ugotavljanja perspektive. Odklanjam pa ga toliko, kolikor so moje afinitete namenjene bolj realnim zakonitostim ustvarjalne inteligence, ki jo štejem za splošno človeško poezijo, kakor pa formalnim zgledom. Če preverjamo svojo osebno-z opazovanjem njenega odziva na stvarnost in skozi skušnje drugih osebnosti ali drugih odzivov na svet, bomo svojo samovoljno vero v neko vrednost prav gotovo oblikovali tudi

v širini splošne veljavnosti. Vprašanje je le, koliko smo svobodni graditelji človeških odnosov do sveta in do ljudi in koliko je naša vera odprta in široka. Zato je tu možen tudi ugovor, češ da je takšno pisanje presplošno. Ta pomislek zavračam z dejstvom, da sem vsako misel zasnoval na oprijemljivem pojavu poezije Majde Kne, se oprl celo na njeno izpoved ter mislil v lastni skušnji inteligence, senzibilnosti ter namena svoje zavesti. Neprijetna je morda samo poučnost tega spisa. Dopusčam torej, da se svobodno misleči intelekt ne da o ničemer poučiti in ne misli nič razen svojega že pridobljenega znanja. Kot rečeno: jezik sam na sebi ne more biti brez sporočila, to je brez pomena in smisla, zato je vsako pisanje ali vsaka raba besed po svoji naravi bolj ali manj poučna parafraza, ki v naši zavesti bolj ali manj afirmira zunanja in notranja dejstva.

Samo Simčič

Žarko
Petan

Definicije

AREST:

zavod, kjer pozdravijo slabo vest

BIROKRAT:

obdelovalec delavcev

DIALEKTIKA:

gospod — tovariš — gospod tovariš

DIREKTIVA:

odločili so, da bomo poslej sami odločali